

PSYCHOLOGIE BAREV

PSYb1600

DENNÍ STUDIUM

PSY 160 - PSYCHOLOGIE BAREV

Určeno pro:

denní bakalářské studium psychologie

Realizace:

v podzimním semestru akademického roku 2019/20

Vyučující: Mgr. Miroslav Šípula (miro@fss.muni.cz)

Konzultace: viz osobní vizitka vyučujícího v ISu (<http://www.is.muni.cz/lide/?uco=8530>), průběžně e-mailem nebo osobně po předchozí domluvě e-mailem

Charakteristika předmětu:

Koncepce předmětu sleduje dva základní cíle:

1. Student/-ka bude seznámen/a se základními teoretickými a metodologickými přístupy k výzkumu vztahu člověka k barvě, budou analyzovány přednosti i nedostatky výzkumů. Cílem prezentace vybraných výzkumů bude připravit účastníka kurzu na vlastní samostatnou výzkumnou práci v oboru psychologie barev.
2. Stejný důraz bude kladen na reflexi vlastního vztahu k barvě, sebereflexi a osobní zážitek při interakci s barvou. Budou sledovány vztahy mezi osobním zážitkem, vlastními asociacemi a obecnými pravidly, možnostmi zobecnění individuálních zkušeností. Součástí předmětu je proto více samostatných průběžných úkolů (na místě nebo po domácí přípravě).

Přehled témat:

1. PODSTATA BAREV BAREVNÉHO VIDĚNÍ:

- fyzika, fyziologie barevného vidění, typické jevy v oblasti psychologie barevného vidění, teorie, systémy barev z hlediska fyziky, logika v barvě, barvy v přírodě, zákonitosti barevných kontrastů a jejich psychologické účinky

2. SOCIÁLNĚ-KULTURNÍ ÚROVEŇ:

- kategorizace barev a její specifická v různých kulturách, barevná symbolika, barvy a ustálené normy, barvy a asociace, význam pro oblast myšlení a komunikace, pravidla využití v oblasti marketingu a ergonomie, barvy ve výtvarném umění, náboženství

3. PSYCHOLOGICKÉ VÝZKUMY:

- preference barev, její podstata a význam, vývoj poznání, možnosti a meze využití barevné preference v psychologické diagnostice, Lüscherova teorie barev, Pyramidový test a teorie K. W. Schaie, příklady hlavních výzkumných linií psychologie barev – např. výzkumy synestézií (hudba, tóny, chuťové vjemy), vlivu barev na aktivaci, barva jako signál ovlivňující výkon, vliv barvy v pracovním prostředí a v medicínské oblasti,

4. APLIKACE PSYCHOLOGIE BAREV:

- barvy v odívání a jejich psychologické působení, psychologické zákonitosti barevné módy, mechanismy barevné typologie, barvy v životním prostředí – architektura, interiéry, barvy v reklamě

5. BARVY „JINAK“:

- sepětí s jazykem, přísloví, přirovnání, metafory, barvy „pod povrchem věci“, esoterika, shody a rozdíly s vědeckým přístupem

Ukončení předmětu – požadavky:

Kurs končí **zápočtem**, který bude udělen za aktivní **účast v předmětu (max. 2x neúčast)**, **plnění průběžných úkolů a písemnou práci (viz níže)**.

Písemná práce - téma:

Varianty témat:

1. „Návrh výzkumného projektu z oblasti psychologie barev“

Práce má prokázat:

- znalost literatury, schopnost kritické práce se zdroji (vč. internetových) z oblasti psychologie barev
- schopnost stanovit pravděpodobnou a smysluplnou hypotézu v rámci psychologie barev
- schopnost navrhnout (popřípadě i realizovat) logický design výzkumu v oblasti psychologie barev
- schopnost nabídnout adekvátní možnosti interpretace a aplikace výsledků

2. „Aplikace teoretických poznatků z oblasti psychologie barev v projektu návrhu barevného interiéru.“

Práce má prokázat:

- znalost literatury, schopnost kritické práce se zdroji (vč. internetových) z oblasti psychologie barev
- dokumentace získaných teoretických poznatků a jejich uplatnění ve zdůvodněném návrhu interiéru, těžiště je přitom právě v propojení obou oblastí
- schopnost zakomponovat do návrhu vlastní individuální zkušenosti s působením barev získané v průběhu kurzu
- schopnost nalézt při uplatnění poznatků rovnováhu mezi obecně platnými závěry a jedinečnými podmínkami / požadavky (tj. zejména vyhýbání se nepřiměřenému zobecňování aplikovaných poznatků)

3. Ukončení je možné i formou „přednášky“ s interaktivní prezentací v rozsahu 15 min + 5 min diskuse v závěrečné hodině předmětu

Přednáška na téma „barvy v reklamě“, „barvy v náboženství“, „barvy v literárních příbězích“, „barvy v architektuře“, „barvy v esoterické literatuře“, „barvy v hudbě“, „barvy ve výtvarném umění“ apod. Student/-ka si připraví sdělnou a pestrou 15minutovou multimediální prezentaci na vybrané téma. Výstup je předběžně plánován na poslední vyučovací hodinu předmětu.

4. Esej o vybrané barvě

Inspirací pro formu práce může být esej „O žlutosti - Proč jsou věci žluté a k čemu je to dobré“ (Vratislav Schreiber | 5. 4. 1995 | Vesmír 74, 215, 1995/4), <https://vesmir.cz/cz/casopis/archiv-casopisu/1995/cislo-4/o-zlutosti.html>

Práce představuje systematicky prezentovaný soubor dostupných poznatků o vybrané barvě – s důrazem na psychologické hledisko a praktické využití v psychologických disciplínách.

5. Závěrečná práce může mít případně i individuální podobu podle zájmu studenta/-ky po dohodě s vyučujícím.

Student/-ka odevzdá práci ve složce „**Odevzdávárna pro závěrečnou práci**“ předmětu (aktuálního období) v Informačním systému MU v rozsahu **min. 4 normostran nejpozději**

15. 1. 2020.

Shody u dvou výše uvedených základních forem práce (1 a 2):

Pro obě varianty prací platí obvyklá pravidla pro vysokoškolské práce. Tj. argumenty jsou opřené o zdroje, které mohou být různého druhu. Vědecké, odborné a věrohodné jsou preferovány, je však samozřejmě možné použít i jiné, pokud je s nimi správně nakládáno - tj. jsou podrobeny kritickému zhodnocení, začleněny do postupů kritického myšlení a je řádně zhodnocen vztah k nim.

To znamená, že v krajním případě je možné použít např. i zdroj www.vesmirnilide.cz, ale neověřené, spekulativní, ideologické zdroje by neměly být nekriticky přejímány a tlumočeny či „angažovaně propagovány“ (jak se někdy, bohužel, stává dokonce i v prvních verzích diplomových prací...).

Řešením je konfrontovat je s jinými pohledy, vlastními názory a zkušenostmi a s patřičným kritickým odstupem. Počet zdrojů z každého druhu závisí na charakteru práce. Při provádění odborné analýzy esoterické literatury o barvách, bude zastoupení zdrojů každého druhu jiné než u návrhu výzkumu.

Rozdíly mezi základními formami práce (1 a 2):

1. Návrh výzkumu se po formální stránce bude řídit v zásadě stejnými pravidly jako projekt experimentu v obecné psychologii (viz sylabus předmětu PSY105), výzkum však nemusí být realizován. Autor/-ka práce tedy kromě detailního návrhu projektu v závěru práce namísto analýzy výsledků pouze nastíní možnosti interpretace výsledků - pro každou jejich možnou variantu. Návrh může být tvořivý a „hravý“, měl by však v každém případě zůstat smysluplný a **skutečně** realizovatelný – při jeho zpracování je možné vyjít z otázky: „Dokázal/a bych si jej představit jako projekt pro svou diplomovou práci?“

2. Druhý typ práce je čistě praktický. Při jeho zpracování lze vyjít z představy klienta, který požaduje projekt (jedné) místnosti v konkrétním objektu, učebny, interiéru nemocnice, školy, veřejných prostor. Fiktivní klient projekt akceptuje, pokud bude jeho výsledná podoba dobře zdůvodněna. Z toho vyplývají i požadavky na formální zpracování (viz výše). Klient se jistě nespokojí s nedůvěryhodnými, neověřenými nebo neověřitelnými zdroji, spekulacemi a projektem bez patřičných citací.

Čím věrohodnější (odbornější a hlavně ověřitelnější) důkazy a argumenty podepřené citacemi a čím více zpracování a doprovodný text odpovídají požadovanému účelu, tím je pravděpodobnější, že imaginární zákazník projekt akceptuje. Důležité tedy také je uvést dobře účel projektu (např. i ve formě požadavků fiktivního klienta).

Součástí projektu je grafický (2D, 3D, ručně provedený, počítačový, s pomocí internetových aplikací) návrh interiéru. Požadovaný rozsah práce platí pro textové zdůvodnění („obhajobu“) návrhu.

Při zpracování závěrečné práce je doporučeno i využití diplomových prací na téma barev a odkazů v nich uvedených - viz archiv prací v Informačním systému MU.

- Agoston, G. A.: Color Theory and Its Application in Art and Design, Mir, Moskva 1982
- Attlová, J.: Barva v pracovním prostředí, Výzkumný ústav výstavby a architektury, Praha 1969
- Baran, L.: Barva v umění, kultuře a společnosti, SPN, Praha 1977
- Bažány, M.: Vývinové zmeny afektivne hodnoty farieb. Psychologica, 1961, vol. 12, no. 5, p. 23 - 59
- Berlin, B., Kay, P.: Basic Color Terms: Their Universality and Evolution, University of California Press, 1969
- Bieling, M.: Farba na pracovisku, ROH, Bratislava, 1971
- Birren, F.: Color & human response: aspects of light and color bearing on the reactions of living things and the welfare of human beings, John, Wiley & Sons, Ltd., New York, 1978
- Bové, C. L., Arens, W. F.: Contemporary Advertising, Irwin, Homewood 1989
- Brožková, I.: Dobrodružství barvy, SPN, Praha 1982
- Corsini R. J.: Encyclopedia of Psychology, John Wiley & Sons, New York 1994
- Dan, J.: Lüscherova klinická diagnostika, Psychodiagnostika, Brno 1994
- Dvořáček, V.: Test volby barev - metodický materiál, KPP, - 1980
- Elliot, A. J.; Fairchild M. D. & Franklin A.: Handbook of Color Psychology, Cambridge University Press, Cambridge 2015
- Frieling, H., Auer, X.: Človek - farba - priestor, Alfa, Bratislava 1972
- Goethe, J. W.: Smyslově-morální účinek barev, Fabula, Praha, 2004
- Haleizovu: Barva vládne světem, Svatá Mahatma, Brno 1992
- Hardin, C. L. & Maffi, L. (Eds.): Color categories in thought and language, Cambridge University Press, Cambridge, 1997
- Horáček, J.: Ostwaldova nauka o barvách a jejich harmonii
- Hronek, J., Kratochvílová, A., Rýmlová, A., Ševčíková, F.: Vliv barev na zrakové vnímání tupozrakých a šilhavých dětí, Sborník PF UP, Univerzita Palackého v Olomouci 1964
- Hulke, W. M.: Magie barev Pragma, Praha 1996
- Itelson, L. B., Ivaškin, N. S.: "D - efekt" i některýe soobraženija o fyzických korrelatach svetooščuščenija, Novyje issledovanija, 11/1967, Prosveščenje, Moskva 1967
- Janoušek, J., Hoskovec, J., Štikar J.: Psychologický výkladový atlas, Karolinum, Praha 1993
- Judd, D. B., Wyszecki, G.: Color in business, science and industry, Mir, Moskva 1978
- Konečný, J.: Analýza posuzování barev pomocí sémantického diferenciálu, FF UJEP, Brno 1974
- Koukal, E.: Studie o barevném slyšení, MU, Brno 1935
- Kuric, J.: Vnímání malířských výtvarných děl v ontogenezi, UJEP, Brno 1986
- Luckiesh, M.: Light, Vision and Seeing, D. Van Nostrand Company, New York, 1946
- Lüscher, M.: Test volby barev k hodnocení osobnosti, Psychodiagnostika, Bratislava, 1993
- Lüscher, M.: An Introduction to Colour Psychology, Ellery & Associates Limited, Dorset 1994
- Lüscher, M.: Lüscherova klinická diagnostika, Psychodiagnostika, Brno 1994
- Lüscher, M.: Čtyřbarevný člověk, Ivo Železný, Praha 1997
- Meili, R., Rohracher, H. a kol.: Učebnice experimentální psychologie, SPN, Praha, 1967
- Mühlbacher, H.: Selektivní propagace, Baktex, Praha 1993
- Padgham, C. A.: The Perception of Light and Color, Mir, Moskva 1978
- Pleskotová, P.: Svět barev, Albatros, Praha 1987
- Prachár, J.: Reklama, Ekonomická univerzita, Bratislava 1993
- Puchovskij N. N.: Razrabotka psichometričeskoj modifikacii 8-cvetovovo varianta testa M. Ljušera, Psichologičeskij žurnal, tom 16, 1995, No1, s. 138 - 147
- Pastoureau, M.: Modrá: dějiny jedné barvy, Argo, Praha 2013.
- Rood, O., Birren, F.: Modern Chromatics, Van Nostrand Reinhold Company, New York 1973
- Richter, J.: Léčení barvami, Ekokonzult 1995
- Schaie, K. W.; Heiss R.: Barevný pyramidový test, příručka, Psychodiagnostika, Brno 1993
- Schaie, K. W.: On the Relation of Color and Personality, Journal of Projective Techniques & Personality Assessment, Vol. 30, 1966, No. 6
- Steincke W., Hunziker Th., Lüscher: Psychosomatische Untersuchungen mit dem Klinischen Lüscher-farbttest bei ausgewählten Dermatosen, Akt. Dermatol., 20, 1994, s. 166 -172
- Streitová, A.: Vztah temperamentu k preferenci grafických a barevných kompozic, Brno 1970
- Šíkl, R.: Zrakové vnímání, Grada, Praha, 2012

Šípová, Z.: Příčiny preference určité barevné kompozice, FF UJEP, Brno 1975

Štikar, J.: Obrazová komunikace, Karolinum, Praha 1992

Švancara, J.: Genetické determinanty emocionální hodnoty barev, Československá psychologie, ročník XI/1967, str.541

Vernon, M. D.: Experiments in Visual Perception, Penguin Books, Great Britain 1970

Vernon, M. D.: The Psychology of Perception, Penguin Books, Great Britain 1971

Veverková, L. (2002). Psychologie barev: prožívání barev a jejich preference. Československá psychologie, 46/1, 44-53.

Elektronické zdroje:

<http://knihovna.fss.muni.cz/ezdroje.php>

<http://plato.stanford.edu/entries/color/#Sci>

+ řada dalších odborných článků uváděných na přednáškách. Např Elliot A.J., Maier M.A., Moller A.C., Friedman R., Meinhardt J.: Color and psychological functioning: the effect of red on performance attainment. Journal of Experimental Psychology, 2007, Vol. 136, No. 1, 154 –168

<http://courseware.edwest.com/courseware/0111/content/ziyuan/wenxian/01.pdf>

Carruthers, H. R., Morris J., TARRIER N. & Whorwell P. J.: The Manchester Color Wheel: development of a novel way of identifying color choice and its validation in healthy, anxious and depressed individuals, BMC Medical Research Methodology BMC series č open, inclusive and trusted 2010

<http://bmcmedresmethodol.biomedcentral.com/articles/10.1186/1471-2288-10-12>

Příklady zdrojů dříve použitých studenty v písemných pracích budou k dispozici i ve složce Studijní materiály v ISu.